

Akademisk kærlighed er anstrengende og al energien værd!

Akademisk kærlighed er kærligheden til at lære at tænke på højeste niveau. Det betyder, at universitetet begejstrer, men også først ryster, når man i starten får den akademiske kærlighed at føle.

Af Claus Holm, institutleder, DPU, Aarhus Universitet

Velkommen til DPU,

Hjerteligt velkommen til jer, for I er nu de ny-ankomne DPU-studerende,

Det siges, at uddannelse handler om det tidspunkt, hvor vi afgør, om vi elsker verden nok til at tage ansvar for den. Ansvar for at man som ny-ankommen studerende gradvis og pædagogisk introduceres til den del af verden, som er universitetets, og konkret for jer DPU, Aarhus Universitet. Det er et klassisk pædagogisk spørgsmål, hvordan man tager dette ansvar for 'de nyankomne'. Så jeg vil i min velkomsttale til jer fortælle jer om, hvad der nu også er jeres verden, en fælles verden, og hvordan vi samlet set tager ansvar for den – og det vil jeg gøre ved at pege på, hvad der foregår her, og hvilken omsorg, vi drager for det som foregår og for hinanden her på DPU.

Når man ankommer til DPU i København (Campus Emdrup) vil mange lægge vejen forbi DPUs monumentalskulptur *Reflektor* skabet af Torben Ebbesen. Det signalerer, at DPU har spejlet som ikon for tænkning – eller refleksion. Det er ret banalt, så banalt at man ikke umiddelbart tror sin egne øjne. Men spejlet kræver vores tænkende opmærksomhed og åbner derfor også vores øjne. Og det udgør ikke alene et vigtigt signal, men en inspiration til, hvad der i sin væsentlighed gerne skulle foregå – og drages omsorg for – her på DPU: Der tænkes over pædagogik og uddannelse.

Læring er at lære at tænke. Sådan lyder én sammenfatning af, hvad det vil sige at lære. Sammenfatningen stammer fra professor i filosofi og pædagogik John Dewey, som i bogen *Hvordan vi tænker* fra 1915 fortæller os, at det at studere handler om at udføre et stykke tænkearbejde. Ikke et hvilket som helst stykke tænkearbejde. Men en bedre måde at tænke på. Den bedre måde at tænke på kalder John Dewey for refleksiv tænkning – og refleksiv tænkning definerer han som den slags tænkning, der består i at vende et tema på hovedet og underkaste det en formålsrettet, alvorlig og sammenhængende overvejelse. Det er jeres akademiske tankekraft eller refleksionskraft, som I bliver inviteret ind til at udvikle, forbedre og gøre mere effektiv end før.

Hvordan vi tager ansvar for det? Ja, det er, hvad jeg vil fortælle jer lidt mere om i dag. Sagt på anden vis: Hvordan vil I få kærligheden til netop denne sag, til at blive bedre til at tænke over pædagogik og uddannelse, at føle?

Fuldtidstvivelere

På tværs af tænkere og forskere, som har tænkt over, hvad tænkning er, står det relativt klart, at det som giver anledning til at tænke er, at man bliver bragt i tvivl, bliver forvirret, befinder sig i en mere eller mindre uudholdelig uklarhed. Det lyder ikke umiddelbart rart, men det er udfordrende og befordrende for at tænke mere og bedre – altså for at fjerne tvivlen, stoppe forvirringen og opnå klarhed – eller i hvert fald mindre uklarhed. Det kræver naturligvis tid, energi og en vilje til at lære at tænke.

I de seneste par års danske uddannelsesdebat har der været talt en del om, hvor meget tid studerende brugte – eller rettere burde bruge – på deres studier, men knap så meget om hvorfor. Studier på DPU er fuldtidsstudier, fordi det kræver jeres fulde koncentration, mod på og energi til at lære at tænke mere og bedre end nogensinde før.

I jeres studieordninger er det formuleret lidt anderledes. Der står for eksempel, at I skal opnå en kompetence til at behandle fagindholdet problematiserende og blive selvrefleksive i forhold til sin egen behandling af dette. Der står også, at I som færdige kandidater skal bidrage til faglig refleksion med egne fagfæller og andre faggrupper med henblik på udvikling og problemløsning i (pædagogisk psykologisk) praksis. Og der står også, at I som nye studerende allerede er i stand til at reflektere de antagelser, der ligger til grund for bestemte teoretiske perspektiver samt at fortolke empiriske resultater i forhold til teoretiske argumenter.

Alligevel hævder jeg, ja, jeg lover jer sådan set, at I vil blive udfordret, ja, til tider udmattede af de tænkeudfordringer I vil blive udsat for. I starten bliver I nok en slags fuldtidstvivilere. Det er vi ret gode til at drage omsorg for, at bringe jer i tvivl. Tiden som kandidatstuderende starter ofte med en faglig krise. Det er et helt normalt udtryk for akademisk kærlighed at bringe sig selv og andre i tvivl.

Kærlighed til den kritiske samtale

Så ikke alene har DPU's undervisere i mange år trænet i, hvordan man bringer jer i tvivl, gør jer øre i hovedet af udfordringer, ja, får jer til at tænke til I er næsten udmattede. Men vi har naturligvis også trænet i, hvordan man, I og vi, hjælper jer og hinanden med at komme mindre i tvivl, opnå klarhed eller i hvert fald mindre uklarhed.

Hvilke omstændigheder er de ideelle for, at det kan ske?

– For at svare på det vil jeg starte med at gøre opmærksom på et meget fint udtryk, som stammer fra filosofen Rene Descartes *Meditationer over den første filosofi* (først publiceret på latin i 1641), som han indleder med at fortælle os, at han sidder på et landsted i fredfyldt ensomhed, iført slåbrok, foran et ildsted, med sjælen fri for alle bekymringer. Altså under fysiske omstændigheder, der disponerer ham for

at anvende den metodiske tvivl, der fører ham frem til erkendelse; jeg tænker, altså er jeg.

Uden sammenligning i øvrigt er det også, hvad I på sin vis skal gøre. Studere uddannelses- og pædagogisk tænkning, blive bedre til at tænke over pædagogik og uddannelse og opnå nye erkendelser og indsigter. Det er en kærlighedssag, der handler om at tage ansvar for at lære at tænke, men det er ikke altid en let sag, som Descartes udtryk fredfyldt ensomhed ellers kan give indtryk af.

Men grunden til, at jeg alligevel nævner udtrykket for jer her i dag er, at det tillige peger på den selvstændighed, der også kræves, når man studerer. På DPU er vi optaget af, at man ikke er alene om at studere – at man ikke kun er overladt til sig selv. For vi ved, at både den selvstændige indsats og engagementet i studiegrupper og -kammeraters indsats er vejen til at opnå ny indsigt. For de, den enkelte og gruppen, kan forskellige ting.

Et gruppefælleskab kan hverken skrive, læse eller tænke. Men et gruppefællesskab kan få én på bedre tanker ved, at dele tanker med hinanden, herunder ikke mindst kritisere hinandens måske uklare tænkning. Tænkning tilhører derimod den enkelte og den enkeltes evne til at holde sig selv med selskab ved at føre en lydløs samtale med sig selv.

Så akademisk kærlighed til at tænke er at drage omsorg for den kritiske samtale – med andre og ikke mindst jer selv, som selvkritiske og selvsamtalende personer. Det er den faglige kritik, I vil komme til at møde meget af – blandt andet fordi I selv efterspørger den. Vejledning og feedback er i dag for eksempel stærkt efterspurgt. Men vi mangler måske at fortælle, at feedback ofte er en øvelse i at give, modtage og gøre brug af kritik, der gør ens tanker klarere, mere præcise og konsistente.

Jeg kunne sige, at det er hårdt at studere. Men det vil jeg ikke. Jeg vil ikke acceptere mistrivelsdebattens idé om, at

alle studerende er skrøbelige og følsomme. Faglig og saglig kritik er ved et universitet udtryk for generøsitet og en tro på, at I er ankommet her i dag, fordi I trives med eller snarere vil lære at trives med jer selv og andre som kritisk reflekterende studerende og undervisere. Under alle omstændigheder ved jeg, at den kritiske refleksion I vil møde både vil begejstre, ligesom den til tider vil ryste, lamme (rokker lammer som bekendt) og vække (hestebremser vækker som bekendt) jer.

Så selvfølgelig er I følsomme, selvfølgelig skal I være følsomme over for kritik, men kritik vil få jer til at se jer selv på ny og tvinge jer til at tænke akademisk over jeres opgaver, jeres projekter, eller hvad nu jeres opgave måtte være. Det vil give jer en oplevelse af at tænke frie og fornyende tanker, Det er hårdt, og det er fantastisk, dagligt at blive udsat for, hvad man kunne kalde tænketvang.

Tankekraft, indbildnings- og handlekraft

Jeg har efterhånden nogle gange hørt erfarne studerende fortælle jer 'de nyankommne' om, at de ikke alene selv mødte en tænketvang, som de ikke havde erfaret før de kom på DPU, men også at DPU havde fokus på, at disse refleksioner var teoretiske. Glem praksis, fokus er på teori, har de erfarnes melding til jer været.

I den forstand er DPU udtryk for et teorichok i en tid hvor vi ellers kun taler om praksischok. Det er ikke helt forkert, men heller ikke helt præcist og måske heller ikke heldigt for at fatte relationen mellem teori og praksis, som en frugtbar – ja, nærmest kærlig – relation. Det kræver nok en kort forklaring.

Min forklaring bringer os først til, hvad lederen af Institut für Sozialforschung, Frankfurt am Main, Theodor W. Adorno i 1969 sagde, da han i slutningen af 1960erne blev mødt af et krav fra de studerende om, at han også skulle give svar på, hvordan de skulle handle i praksis for at skabe et bedre samfund. På det spørgsmål reagerede han ved at ringe efter politiet for at få de praksishungrende studerende smidt på

porten. Denne episode fortalte han senere om i Der Spiegel i 1969, hvor han gav et interview, der hed "Keine Angst vor dem Elfenbeinturm".

I interviewet sagde han blandt andet: "I mine skrifter har jeg aldrig tilbudt en model for nogen form for handling eller for en bestemt kampagne. Jeg er et teoretisk menneske, der ser teoretisk tænkning som værende yderst tæt på kunstneriske intentioner. Det er ikke, som om jeg først for nylig har vendt mig fra praksis. Min tankegang har altid stået i et ret indirekte forhold til praksis. Min tænkning har måske haft praktiske konsekvenser, fordi nogle af dens motiver er gået ind i bevidstheden, men jeg har aldrig sagt noget, der straks var rettet mod praktiske handlinger. (...) visse studentergrupper har igen og igen forsøgt at tvinge mig til solidaritet og kræve praktiske handlinger fra mig. Jeg har nægtet."

I dag er denne diskussion af forholdet mellem teori og praksis lyslevende. Nogle gange får man næsten indtryk af, at en moderne universitetets-uddannelse bliver smidt på porten, hvis uddannelse er for teoretisk og teori tænkes som upraktisk. For idealet er, at uddannelse og relevant teori ikke alene forbereder til arbejdsmarkedet – men også gør én i stand til at handle som nyttig arbejdskraft på arbejdsmarkedet.

Så her på DPU ikke alene giver vi et teorichok, men vi møder også mange teorisultne studerende med krav om svar på, hvordan man ved hjælp af teoretiske perspektiver, distinktioner og redskaber kan fatte, tænke, gentænke eller nytænke forskellige teoretiske og praktiske problemstillinger.

Gør det jer professionelt brugbare? Ja, når I er færdige her, vil I have tilegnet jer brugbar viden og færdigheder, men I vil også have tilegnet jer indbildningskraft – eller om man vil professionel fantasi – på baggrund af teoretiske studier.

Alt sammen på afstand af praksis, men ikke for at tage afstand fra praksis, men for gennem refleksion at nærme jer den på fornyende måde. I dag er det nemlig ikke nok at have umiddelbart brugbar viden, færdigheder og kompetencer, man skal også have professionel fantasi – kunne tænke det anderledes. For også på arbejdsmarkedet og i et moderne refleksivt liv som sådan skal man både kunne falde ind i rutiner, men også bryde med dem – bryde dem ved at reflektere over sit arbejde og gennemføre de ændringer, som det giver anledning til.

Faktisk forholder det sig sådan, at slår man ordet professionalist op, så kan man se, at det betyder en vaneforbryder, der vækker folk ved at tilbyde sig selv og sine kollegaer på nye og bedre måder at tænke og gøre tingene på. Imperativet for denne professionelle karakter, denne 'forbryderkarakter' lyder: Eksperimenter og reflekter! Og det betyder, at i skal formå at forholde jer kreativt og reflekterende til eksisterende viden, færdigheder og kompetencer! Også her på DPU. Det er jeres vilje til det, som gør jer hjerteligt velkomne.

Så kys det nu, det akademiske liv!

Min tanke var, at jeg ville byde jer velkommen ved at fortælle jer om, hvad akademisk kærlighed på DPU er. Jeg har selv elsket det i mange år, så jeg har forsøgt at fortælle jer, hvor generøs og seriøs en verden, det er I nu er en del af. Det handler om refleksion (reflektoren), det handler om at etablere et fagligt overblik (tårnet) og så handler det om ikke at miste forbindelsen mellem teori og praksis. For det ville være ufrugtbart, ukærligt, ja nærmest uerotisk.

Endnu en gang hjerteligt velkommen til DPU.